

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«Затверджую»

Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи

«»
О.В. Жильцов
20 14 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етика бізнесу

«6.020302 Історія», «6.040302 Інформатика»,
«6.030601 Менеджмент», «6.030508 Фінанси і кредит»,
«6.020301 Філософія», «6.030401 Правознавство»,
«6.030204 Міжнародна інформація», «6.030205 Країнознавство»

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«Затверджую»
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
«_____» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етика бізнесу

«6.020302 Історія», «6.040302 Інформатика»,
«6.030601 Менеджмент», «6.030508 Фінанси і кредит»,
«6.020301 Філософія», «6.030401 Правознавство»,
«6.030204 Міжнародна інформація», «6.030205 Країнознавство»

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

Робоча програма **Етика бізнесу** для усіх напрямів підготовки.

Розробник: кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка Овсянкіна Людмила Анатоліївна.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії
Протокол від « » _____ 2014 р. № ____

Завідувач
Кафедри філософії _____ Александрова О.С.

©Овсянкіна Л.А., 2014 р.
©Київський університет імені
Бориса Грінченка, 2014 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Інститут суспільства

Кафедра філософії

“ПОГОДЖЕНО”

Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи
_____ О.Б. Жильцов
“ ____ ” _____ 2014 р.

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Вченою радою Інституту суспільства,
протокол № ____ від “ ____ ” _____ 2014 р.
Учений секретар _____

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ЕТИКА БІЗНЕСУ**
для студентів денної форми навчання
усіх напрямів підготовки

за вимогами кредитно-модульної системи

УХВАЛЕНО

на засіданні кафедри філософії,
протокол № ____ від “ ____ ” _____ 2014 р.
завідувач кафедри _____ О.С. Александрова

УДК 174.4 (075.8)
ББК У 09 + Ю 7 я 73

Укладач:

Овсянкіна Людмила Анатоліївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

Горбань Олександр Володимирович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціальної філософії і соціології філософського факультету Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Александрова Олена Станіславівна, доктор філософських наук, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка;

Етика бізнесу: навчальна програма за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу / Укл. Л.А. Овсянкіна. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 26 с.

Навчальна програма складена за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Вона містить: опис предмета навчального курсу; мету курсу; програму курсу; структуру залікового кредиту; теми, плани та рекомендовану літературу до семінарських завдань; методичний блок; питання до модульних контрольних робіт; методичні рекомендації до написання рефератів; завдання для самостійної роботи; навчальний проект; критерії оцінювання; розподіл балів.

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	5
2. Структура програми навчального курсу “Етика бізнесу”	6
2.1.Опис предмета навчального курсу.....	6
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
2.3. Програма.....	8
Змістовий модуль I.....	8
Змістовий модуль II.....	8
2.4. Навчально-методична карта.....	10
2.5. Плани семінарських занять.....	11
2.6. Завдання для самостійної роботи.....	12
Карта самостійної роботи студента.....	13
2.7. Індивідуальне науково-дослідне завдання.....	14
2.7.1. Орієнтовна тематика рефератів.....	17
2.8. Система поточного і підсумкового контролю знань студентів.....	18
2.9. Методи навчання.....	20
2.10. Методичне забезпечення курсу.....	20
2.11. Питання до екзамену.....	20
2.12. Література.....	23

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс етики бізнесу займає важливе місце в системі сучасної підготовки професіонала, який готується активно включатися в різні сфери ділового життя України. Сучасні студенти мають засвоїти певні інструменти (правила та норми) ділової етики та вміти впроваджувати їх у ділові стосунки із колегами, партнерами і конкурентами. Вирішуючи проблеми співвідношення матеріальних і духовних факторів, сучасна молода людина має правильно обирати мету і засоби її реалізації в підприємницькій діяльності. Це, у свою чергу, сприятиме розвитку цивілізованих ділових відносин в країні та підійме авторитет національного підприємця в очах закордонних партнерів.

Вивчення цієї дисципліни надає студентам можливість ознайомитися з філософсько-етичними вченнями і концепціями, надбанням вітчизняного та зарубіжного досвіду використання етичних принципів та норм у сфері бізнесу. Адже бізнес як будь-яка сфера людської діяльності потребує таких самих етичних норм і регуляторів, які існують у суспільстві в цілому.

Метою курсу «Етика бізнесу» є формування у студентів цілісних уявлень про сучасні концепції етики бізнесу, прикладної етики та корпоративної соціальної відповідальності, а також аспектами практичного застосування цих концепцій в процесі управління компанією з метою побудови ефективної й етичної взаємодії бізнесу та суспільства.

Зміст дисципліни присвячений розкриттю засад, принципів та етичних норм бізнес-етики крізь призму універсальних, групових та особистісних її видів. Курс також розглядає механізми формування корпоративної етики і містить рекомендації щодо використання норм етикету в ділових стосунках, спілкуванні, у міжнародній діяльності. Курс складається з двох основних модулів – «Основні концепції етики бізнесу» та «Корпоративна етика».

Опанувавши курс «етики бізнесу» **студент має знати:**

- предмет, специфіку та історію виникнення етики бізнесу;
- основні поняття етики бізнесу і прийоми ділового спілкування;
- цілі, завдання і основні функції корпорації, фірми, організації;
- стратегію етичної поведінки в діловому світі;
- національні та релігійні особливості трудової етики;
- способи контролю етичної поведінки у компанії;
- стилі керівництва, етику поведінки керівника і підлеглого, особливості їх взаємин.

Студент має вміти:

- застосовувати вимоги професійної етики у своїй майбутній професійній діяльності;
- розрізняти етичну та неетичну поведінку;
- застосовувати технології прийняття рішень у ситуації етичних дилем;
- аналізувати механізми підвищення етичного рівня організації;
- застосовувати норми ділового протоколу під час ведення професійних переговорів і оформлення контрактів;
- спиратися на принципи відповідальності, чесності, професіоналізму та поваги до інших.

2. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ “ЕТИКА БІЗНЕСУ”

2.1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Предмет: етичні засади діяльності людини в бізнесі.

Курс: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Курс: 3 Кількість кредитів, відповідних ECTS: 2	Усі напрями підготовки та спеціальності Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	За вибором Рік підготовки: 3 Семестр: 5
Змістових модулів: 2 Загальний обсяг дисципліни: 72		Лекції: 16 год. Семінари: 12 год. Самостійна робота: 36 год. Модульний контроль: 4 год. Індивідуальна робота: 4 год. Вид підсумкового контролю: ПМК
Зміст навчального матеріалу структурований по 2-х змістових модулях		Вид контролю: залік, оцінка А/В/С/DE/FX/F за шкалою ECTS та “відмінно”/“добре”/ “задовільно”/“незадовільно”/в національній системі оцінювання

2.2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Кількість годин, відведених на:				
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійну роботу	Індивідуальну роботу	Модульний контроль
Змістовий модуль I. Основні концепції етики бізнесу					
Тема 1. Етика бізнесу як наукова дисципліна.	2				
Тема 2. Професійна етика та її вплив на етичні питання бізнесу.	2	2	4	1	
Тема 3. Основні концепції етики бізнесу.	2	2	8		
Тема 4. Етика і соціальна відповідальність бізнесу.	2	2	8	1	2
Змістовий модуль II. Корпоративна етика					
Тема 5. Етичні норми, принципи ведення справи.	2	2	4	1	
Тема 6. Корпоративні кодекси ділової поведінки.	2				
Тема 7. Етика та етикет ділової суперечки.	2	2	4	1	
Тема 8. Етика та етикет у ділових міжнародних стосунках бізнесменів.	2	2	8		2
Разом годин за видами діяльності:	16	12	36	4	4
Разом год. лекційних та семінарських занять:	28				
Разом годин:	72				

2.3. ПРОГРАМА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ЕТИКИ БІЗНЕСУ

Тема 1. Етика бізнесу як наукова дисципліна.

Загальна характеристика етики бізнесу як наукової дисципліни. Предмет етики бізнесу та її значення. Професійна етика, її принципи та функції. Витоки етики бізнесу. Етика – підґрунтя сучасного бізнесу. Сучасні дискусії в діловій етиці. Структура етики бізнесу. Макро- і мікроетика. Макроетика: питання і проблеми. Взаємовідносини організацій, глобалізація, підприємництво та подолання бідності. Мікроетика: питання і проблеми. Способи підвищення етичного рівня організації: загальний огляд. Тенденції та перспективи розвитку української ділової культури та етики.

Тема 2. Професійна етика та її вплив на етичні питання бізнесу.

Поняття і виникнення професійної етики. Дилеми професійної етики. Сенс і необхідність професійної етики. Приклади конкретної професійної етики: медична, журналістська, військова, адвокатська етика, етика соціального працівника.

Тема 3. Основні концепції етики бізнесу.

Релігійна етика. Християнське ставлення до економічної діяльності. Концепція М. Вебера. Теорія утилітаризму. Концепція І. Бентама. Деонтична етика. Концепція І. Канта. Етика справедливості. Егалітаризм. «Капіталістична» справедливість. «Комуністична справедливість». Теорія справедливості Дж. Ролза.

Тема 4. Етика і соціальна відповідальність бізнесу.

Соціальна відповідальність як складова сучасної моделі бізнесу. Формування концепції соціальної відповідальності у бізнесі. «За» та «проти» соціальної відповідальності: основні підходи. Дилема економічної ефективності і суспільного блага у контексті бізнес-розвитку. Корпоративна соціальна відповідальність: основні поняття і визначення. Відмінність у поняттях: корпоративна соціальна відповідальність, корпоративне громадянство, сталий розвиток.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. КОРПОРАТИВНА ЕТИКА

Тема 5. Етичні норми, принципи ведення справи.

Об'єкти та суб'єкти відносин у бізнесі. Моральні стандарти корпорації. Взаємна довіра – основа етики бізнесу. Етичні проблеми ділового життя. Процес прийняття етичних рішень. Індивідуальні відмінності та етична поведінка. Бар'єри і сприятливі фактори у прийнятті етично правильних рішень. Моральні стандарти організації. Етичні принципи. Етичні дилеми. Технології прийняття рішень в ситуації етичних дилем. Роль менеджерів в організації. Етичні обов'язки керівника та підлеглих. Моральні проблеми, пов'язані з владою і підпорядкуванням, можливості оцінки якості керівника з етичної точки зору. Бар'єри, що заважають дотриманню етичних принципів: внутрішні, зовнішні, у сфері торгівлі, у сфері

виробництва, у сфері фінансів тощо. Способи підвищення моральних стандартів функціонування організації.

Тема 6. Корпоративні кодекси ділової поведінки.

Регулювання етичних питань: загально визнані стандарти, кодекси та інші внутрішні документи компаній. Історія виникнення корпоративних етичних кодексів. Структура корпоративних етичних кодексів. Міжнародна практика застосування етичних стандартів. Способи підвищення етичного рівня організації (етичні кодекси, «карти етики», комітети з етики, соціальні ревізії, навчання етичної поведінки, етична експертиза, етичне консультування). Можливості регулювання в організації етичних порушень та протидії корупції: типові ознаки корупції; санкції за порушення; заходи запобігання порушення. Корпоративна культура й етичний клімат організації. Контроль за дотриманням етичних стандартів.

Тема 7. Етика та етикет ділової суперечки.

Суперечка – постійний супутник бізнесменів. Різновиди та методи суперечок. Помилки та виверти під час суперечки. Питання та зауваження в суперечках. Етичні норми ведення суперечки.

Тема 8. Етика та етикет у ділових міжнародних стосунках бізнесменів.

Вплив культур на організаційну поведінку та бізнес-стратегії. Національна та ділова культура: взаємозв'язок та взаємовплив. Психологічні особливості ділових культур країн Заходу (США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Іспанія, Італія, Швеція, Фінляндія). Психологічні особливості ділових культур країн Далекого Сходу та Південно-Східної Азії (Японія, Китай, Індія та ін). Психологічні особливості ділових культур Арабських країн. Специфіка ведення ділових переговорів з бізнесменами різних країн.

2.4. Навчально-методична карта дисципліни «Етика бізнесу»

для усіх напрямів підготовки

Разом: 72 год., лекції – 16 год., семінарські – 12 год., індивідуальна робота – 4 год.,
самостійна робота – 36 год., модульний контроль – 4 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II			
Назва модуля	Основні концепції етики бізнесу				Корпоративна етика			
Кількість балів за модуль	77 балів				77+ІНДЗ			
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій	Етика бізнесу як наукова дисципліна	Професійна етика та її вплив на етичні питання бізнесу	Основні концепції етики бізнесу	Етика і соціальна відповідальність бізнесу	Етичні норми, принципи ведення справи	Корпоративні кодекси ділової поведінки	Етика та етикет ділової суперечки	Етика та етикет у ділових міжнародних стосунках бізнесменів
Бали за відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1
Теми семінарських занять		Моральні стандарти організації	Основні концепції етики бізнесу	Соціальна відповідальність сучасного бізнесу	Корпоративна етика		Бізнес-взаємодія як комунікація	Психологічні особливості ділових культур різних країн світу
Бали за відвідування семінар. зан.	–	1	1	1	1	–	1	1
Бали за семін. зан.	–	10	10	10	10	–	10	10
Бали за сам. роботу	–	5	5	5	5	–	5	5
ІНДЗ	30 балів							
Види поточ. контролю	Модульна контрольна робота №1 (25 балів)				Модульна контрольна робота №2 (25 балів)			
Підсумковий контроль	ІМК (залік)							

2.5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1 (2 год.)

Тема: Моральні стандарти організації

План:

1. Етичні проблеми ділового життя.
2. Моральні стандарти організації.
3. Етичні принципи. Етичні дилеми і прийняття рішень.
4. Етичні обов'язки керівника та підлеглих.

Рекомендована література: основна [1-15], додаткова [5,19, 20, 23, 27, 40].

Семінарське заняття №2 (2 год.)

Тема: Основні концепції етики бізнесу

План:

1. Релігійна етика. Концепція М. Вебера.
2. Теорія утилітаризму. Концепція І. Бентама.
3. Деонтична етика. Концепція І. Канта.
4. Етика справедливості. Концепція Дж. Ролза.

Рекомендована література: основна [1-15], додаткова [1, 11, 14, 19].

Семінарське заняття №3 (2 год.)

Тема: Соціальна відповідальність сучасного бізнесу.

План:

1. Соціальні обов'язки сучасного бізнесу.
2. Приклади соціально відповідального ведення бізнесу.
3. Форми участі бізнесу в рішенні соціальних програм (приклад).
4. Благодійна практика українського бізнесу як практика реалізації соціальної відповідальності: минуле і сьогодення.
5. Історія розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Стан соціальної відповідальності в Україні на сьогодні.

Рекомендована література: основна [1-15], додаткова [11, 15, 30, 34, 36, 37, 39].

Семінарське заняття №4 (2 год.)

Тема: Корпоративна етика.

План:

1. Корпоративна етика: сутність та характерні ознаки.
2. Зміст і характер моральних проблем в організації.
3. Комп'ютерна етика в бізнесі.
4. Етичні принципи в діяльності співробітника фірми.

Рекомендована література: основна [1-15], додаткова [2, 6, 10, 12, 24, 38].

Семінарське заняття №5 (2 год.)

Тема: Бізнес-взаємодія як комунікація.

План:

1. Комунікація як професійна сфера сучасного бізнесмена.
2. Корпоративне та службове спілкування: види та стилі.
3. Ділова бесіда та ділові переговори (види, функції).
4. Суперечка. Правила конструктивної критики.

Рекомендована література: основна [1-15], додаткова [8, 29, 33, 34, 35, 38].

Семінарське заняття №6 (2 год.)

Тема: Психологічні особливості ділових культур різних країн світу

План:

1. Ділові культури в міжнародному бізнесі. Вплив національних і релігійних особливостей середовища господарювання на модель управління.
2. Західно-християнська модель господарювання: етика як основа економіки.
3. Морально-етична модель господарювання цивілізацій Сходу.
4. Морально-етична модель господарювання в Україні.
5. Етикет ділових міжнародних переговорів.

Рекомендована література: основна [1-15], додаткова [1, 9, 10, 13, 14, 18, 21, 22].

2.6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

*Самостійна робота, консультації,
виконання домашніх завдань за темами:*

Тема 2. Професійна етика та її вплив на етичні питання бізнесу. (4 год.)

Самостійно вивчити питання:

1. Цінності в підприємстві.
2. Етичні норми і принципи сучасного бізнесу.
3. Стандарти організаційної поведінки в умовах глобалізації.
4. Основні етичні проблеми на макрорівні ділових відносин.
5. Основні етичні проблеми на макрорівні ділових відносин.

Тема 3. Основні концепції етики бізнесу (8 год.)

Самостійно вивчити питання:

1. Теологічна концепція М. Вебера.
2. Утилітаристське розуміння етичності поведінки.
3. Основні проблеми теорії утилітаризму і їх можливе вирішення.
4. Визначення етичності поведінки згідно деонтичної теорії. Проблеми деонтичної етики і її відмінність від утилітаристської теорії.
5. Основні положення теорії справедливості.

Тема 4. Етика і соціальна відповідальність бізнесу (8 год.)

Самостійно вивчити питання:

1. Механізм впливу етики на соціальну відповідальність організації.
2. Найважливіші принципи соціальної відповідальності організації.
3. Засоби підвищення рівня етичності в діяльності організації.
4. Етичні норми в діяльності організації.
5. Труднощі у вирішенні етичних проблем в організаціях.

Тема 5. Етичні норми, принципи ведення справи (4 год.)

Самостійно вивчити питання:

1. Сутнісні ознаки корпоративної етики і корпоративної культури.
2. Типи корпоративних культур та їх характеристика.
3. Особливості адміністративної етики.
4. Стили керівництва: основні та проміжні.
5. Моральний кодекс керівника.

Тема 7. Етика та етикет ділової суперечки (4 год.)

Самостійно вивчити питання:

1. Характерні риси «важкого» керівника та основні причини їх прояву.
2. Організаційні питання управління, що допомагають нормалізації відносин з керівником.
3. Суть поняття «конфлікт». Причини виникнення конфліктних ситуацій в організації та методи їх подолання.
4. Правила, що дозволяють протидіяти виникненню конфліктів.
5. Роль норм суспільної поведінки у вирішенні спірних питань, конфліктних ситуацій.

Тема 8. Етика та етикет у ділових міжнародних стосунках бізнесменів (8 год.)

Самостійно вивчити питання:

1. Ділова культура як система. Рівні ділової культури.
2. Національна ділова культура: взаємозв'язок та взаємовплив.
3. Психологічні особливості ділових культур країн Заходу (США, Великобританія, Франція, Німеччина, Іспанія, Італія, Швеція, Фінляндія).
4. Психологічні особливості ділових культур країн Далекого Сходу та Південно-Східної Азії (Японія, Китай, Індія та ін).
5. Психологічні особливості ділових культур Арабських країн.
6. Психологічні особливості ділових культур Австралії, Нової Зеландії та Південної Африки.
7. Ведення ділових переговорів з бізнесменами різних країн.
8. Порівняльний аналіз ділової етики у США, Європі та в Україні.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I			
Тема 2. Професійна етика та її вплив на етичні питання бізнесу (4 год.)	Семінарське заняття, залік	5	II-III
Тема 3. Основні концепції етики бізнесу (8 год.)	Семінарське заняття, залік	5	III-IV
Тема 4. Етика і соціальна відповідальність бізнесу (8 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, залік	5	IV -V
Змістовий модуль II.			
Тема 5. Етичні норми, принципи ведення справи (4 год.)	Семінарське заняття, залік	5	V-VI
Тема 7. Етика та етикет ділової суперечки (4 год.)	Семінарське заняття, залік	5	VI- VII
Тема 8. Етика та етикет у ділових міжнародних стосунках бізнесменів (8 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, залік	5	VII- VIII
<i>Разом: 36 год.</i>	<i>Разом: 30 балів</i>		

2.7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Формою самостійної роботи студентів є виконання індивідуальної науково-дослідної роботи у вигляді реферату на відповідну тему з курсу “Етика бізнесу”.

Для того, щоб отримати вищий бал з цього виду роботи слід дотримуватись усіх вимог, які вказані у вимогах написання реферату.

Написання рефератів має на меті виробити у студентів навички самостійної розробки обраних ними наукових тем, безпосередньої праці з текстами через призму досліджуваної проблематики. Разом з тим, написання реферату передбачає викладення студентами своїх власних думок і свого особистого бачення обраної проблеми та шляхів її розв’язання.

Вимоги до оформлення реферату:

- 1) повинен бути титульний лист, заповнений відповідно до зразку;
- 2) другою окремою сторінкою реферату повинен йти план або зміст;
- 3) в кінці обов'язково має міститися невеликий висновок;
- 4) обов'язково вказується список використаної літератури в алфавітному порядку;
- 5) зноски робляться посторінково, внизу під текстом; 6) текст має бути пронумерований починаючи з 3 сторінки.

Обсяг реферату від 10 до 15 сторінок. Повинно загалом бути використано не менше 5 літературних джерел, особлива увага приділяється використанню першоджерел.

Текст розміщується на аркуші, обмеженому берегами: лівий – не менше 30 мм; правий – 15 мм; верхній – 20 мм; нижній – 20 мм. Текст у комп'ютерному варіанті виконується шрифтом – Times New Roman, розміром –14, міжрядковий інтервал – 1,5.

Нижче подані приклади оформлення використаної літератури, яке залежить від виду джерела:

1. *Монографія:*

Шавкун І.Г. Філософія менеджменту. Монографія. – Запоріжжя: «ТандемАртСтудия», 2007. – 261 с.

2. *Робота в збірнику:*

Шавкун І. Г. Ділова комунікація: сутність та типологізація // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Зб. наук. пр. – Вип. 38.– Запоріжжя: ЗДІА, 2009. – С. 67-75.

3. *Перекладена робота:*

Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації: Пер. з нім. – К.: Лібра, 2001. – 400 с.

4. *Журнальна стаття:*

Андреев В.Н. Менталитет народа и формирование национальной модели хозяйствования // Проблемы управления хозяйственными системами. – 2002. – Вып. 10. – С. 4-47.

5. *Авторський підручник:*

Андреева И. В. Этика деловых отношений: Учебное пособие. – СПб.: Вектор, 2006. – 160 с.

6. *Колективний підручник:*

Кибанов А.Я., Захаров Д.К., Коновалова В.Г. Этика деловых отношений : учебник [для вузов, рек. М-вом образования и науки Рос. Федерации] / Под. ред. А.Я. Кибанова. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 423 с.

У виборі тем рефератів студент має повну свободу. При потребі він користується порадами викладача.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

перша сторінка

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

кафедра філософії

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

з етики бізнесу

Студента (студентки)
Факультету курсу
Прізвище, ім'я

Київ - 2014

друга сторінка

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

РЕФЕРАТ
з курсу “Етика бізнесу”
на тему:

“ _____ ”

Виконав(ла) студент(ка) __ курсу

(прізвище, ініціали)

Викладач _____
(вчений ступень, посада викладача)

Київ - 2014

2.7.1. Орієнтовна тематика рефератів:

1. Етичні категорії в бізнесі.
2. Етика бізнесу – прикладна дисципліна етики як вчення про мораль і моральність.
3. Культура бізнесу як складна, динамічна система, що розвивається.
4. Якість продукції як індикатор рівня культури бізнесу.
5. Типологія корпоративних культур.
6. Проблеми комп'ютерної етики в бізнесі.
7. Етика інтелектуальної власності в сучасному бізнес-середовищі.
8. Особливості становлення українського бізнесу: етичний аспект.
9. Ділова культура як система.
10. Психологічна основа ділової культури.
11. Рівні ділової культури.
12. Національна ділова культура: взаємозв'язок та взаємовплив.
13. Моноактивні, поліактивні і реактивні культури.
14. Психологічні особливості ділових культур країн Заходу (США, Великобританія, Франція, Німеччина, Іспанія, Італія, Швеція, Фінляндія).
15. Психологічні особливості ділових культур країн Далекого Сходу та Південно-Східної Азії.
16. Психологічні особливості ділових культур Австралії, Нової Зеландії та Південної Африки.
17. Психологічні особливості ділової культури країн СНД.
18. Ведення ділових переговорів з бізнесменами різних країн.
19. Порівняльний аналіз ділової етики у США, Європі та в Україні.
20. Японська модель бізнесу.
21. Арабська модель бізнесу
22. Китайська модель бізнесу.
23. Німецька модель бізнесу.
24. Італійська модель бізнесу.
25. Північноамериканська модель бізнесу.
26. Українська модель бізнесу.
27. Роль морального клімату в організації і проблема маніпуляцій.
28. Комунікація як професійна сфера сучасного бізнесмена.
29. Проблема комунікації як бізнес-діяльності.
30. Макрорівень. Загальні принципи етики міжнародного бізнесу.
31. Мікрорівень: принципи етики бізнесу у відносинах між: організацією і споживачами продукції; організацією з власниками; організацією і персоналом; організацією і конкурентами.
32. Моральний кодекс керівника.
33. Менеджер і трудовий колектив: принципи взаємин.
34. Етика взаємин власника, менеджера і найманого робітника.
35. Лідерство в менеджменті: етичний аспект.
36. Поняття етичного менеджменту як провідна концепція філософії.
37. Імідж ділової людини. Модель поведінки. Тактика спілкування.
38. Конфлікти в бізнесі та засоби їхнього подолання.
39. Етика рекламної діяльності.
40. Етика і соціальна відповідальність бізнесу.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 балів
2.	Складання плану реферату	2 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	8 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	8 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	5 балів
Разом		30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25–30	Відмінно
Достатній	19–24	Добре
Середній	13–18	Задовільно
Низький	0–12	Незадовільно

2.8. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Критерії рейтингового оцінювання набутих студентами знань та вмінь з навчального курсу “Етика бізнесу” за кредитно-модульною системою

Оцінюванню підлягають знання студентів, набуті під час засвоєння теоретичного навчального матеріалу та вміння їх застосовувати при відповіді на поставлені питання. Рейтингове оцінювання здійснюється у балах у відповідності до змісту і обсягу навчального матеріалу певної теми.

Для успішного рейтингового оцінювання з курсу етики бізнесу необхідно:

1. **Опрацювати теоретичний матеріал** а) питань, які викладаються під час лекцій; б) питань, які виносяться на самостійне вивчення (конспектування);
2. **Стисло виконати письмові завдання, які подаються до кожного семінарського заняття.** Якщо завдання стосується загально-теоретичних питань, відповідь має бути лаконічною, адекватною запитанню. Якщо завдання творче,

відповідь має складатись не лише з посилань на літературні джерела, а й містити власне розуміння студентом даної проблеми.

3. **Систематично вести конспект лекційних, семінарських та індивідуальних занять** (згідно з навчальною програмою з етики бізнесу).

4. На семінарських заняттях і під час виконання індивідуальних завдань демонструвати високий рівень засвоєних знань та набутих вмінь.

Максимальну кількість балів поточного оцінювання за засвоєний навчальний матеріал з певної теми студент може отримати у разі виконання вище наведених пунктів 1–4.

Модульне оцінювання по закінченню змістового модуля (**модульний контроль**) проводиться у вигляді письмової контрольної роботи, частина якої складається з тестових завдань, частина із питань, аналогічних тим, які пропонувалися до семінарських занять чи для самостійного опрацювання.

Підсумкове модульне оцінювання визначається як сума балів, отриманих студентом при вивченні навчального матеріалу тем відповідного змістового модулю та балів отриманих за результатами модульного контролю.

Таблиця 2.8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю для студентів денної форми навчання:

№	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів за одну одиницю	Кількість одиниць	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	1	8	8
2.	Відвідування семінарських занять	1	6	6
3.	Відповідь на семінарському занятті	10	6	60
4.	Виконання завдання для самостійної роботи	5	6	30
5.	ІНДЗ	30	1	30
6.	Модульна контрольна робота	25	2	50
Підсумковий рейтинговий бал				184
Коефіцієнт перерахунку				184:100=1,84

Таблиця 2.8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	“незадовільно” (з обов’язковим повторним курсом)	F
35 – 59	“незадовільно” (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 74	“задовільно”	ED
75 – 89	“добре”	CB
90 – 100	“відмінно”	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”, подано у табл. 2.8.3.

Таблиця 2.8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
“відмінно”	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
“добре”	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
“задовільно”	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
“незадовільно”	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка “незадовільно” ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

2.9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчальний матеріал опрацьовується студентами під час лекцій, семінарських занять, консультацій, індивідуальних занять і самостійно у вигляді конспектування окремих питань з теми або виконання творчих завдань. Рівень знань перевіряється методом опитування на семінарах, індивідуальних заняттях, письмово у вигляді контрольних робіт, колоквиумів, тестів.

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

2.10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни “Етика бізнесу”.

2.11. ПИТАННЯ ДО КУРСУ

1. Передумови виникнення етики бізнесу. «Мораль», «моральність», «етика», «відповідальність»: співвідношення понять.
2. Етика бізнесу: специфіка предмету і структура.
3. Етапи становлення етики бізнесу.
4. Наукові концепції етики бізнесу:
5. Проблеми макроетики:
6. Проблеми мікроетики:
7. Корпоративна культура і корпоративна етика.
8. Світовий рівень (гіпернорми). Універсальні принципи етики бізнесу.

9. Макрорівень. Загальні принципи етики міжнародного бізнесу.
10. Мікрорівень: принципи етики бізнесу у відносинах між: організацією і споживачами продукції; організацією з власниками; організацією і персоналом; організацією і конкурентами.
11. Проблеми професійної етики. Приклади етичних дилем у зв'язку з етикою професії. Можливості реагування.
12. Основні концепції етики бізнесу: загальна характеристика.
13. Протестантська етика, етика православ'я і господарська діяльність.
14. Критика теорії утилітаризму І. Бентама.
15. Етика обов'язку (деонтична етика, категоричний імператив І. Канта).
16. Етика справедливості: розуміння справедливості (егалітаризм, «капіталістична» справедливість, «комуністична» справедливість, теорія справедливості Д. Ролза).
17. Корпоративна культура і етичний клімат організації: індивідуальні та організаційні цінності.
18. Приклади регулювання етичної поведінки за допомогою інструментів корпоративної культури.
19. Етичні проблеми, пов'язані з владою і підпорядкуванням.
20. Можливості оцінки якості керівника з етичної точки зору.
21. Етичні дилеми. Моделі прийняття рішення в ситуації етичних дилем. Їх переваги і обмеження.
22. Способи підвищення етичного рівня організації: характеристика основних методів.
23. Відмінні особливості ділової етики Заходу.
24. Ділові культури країн Сходу.
25. Етика бізнесу в Україні.
26. Етика менеджменту: поняття і основні характеристики.
27. Становленні етики менеджменту як нормативної системи: соціальні і моральні аспекти управління у філософській, етичній і соціальній думці.
28. Основні морально-етичні вимоги до сучасного ефективного менеджера. Етичні аспекти ухвалення менеджерських рішень.
29. Етика відносин у системі «керівник-підлеглий».
30. Стил і методи керівництва.
31. Правила конструктивної критики. Псевдокритика.
32. Поняття етичного менеджменту: принцип людиноцентризму в управлінні.
33. Етичні механізми ділового спілкування.
34. Етичні норми і етичні імперативи ділового спілкування.
35. Етичні еталони і зразки поведінки при спілкуванні «зверху-вгору».
36. Етика ділового спілкування «знизу-вгору».
37. Етика ділового спілкування «по горизонталі»
38. Корпоративна етика: сутність та характерні ознаки.
39. Зміст і характер моральних проблем в організації.
40. Комп'ютерна етика в бізнесі.
41. Етичні принципи в діяльності співробітників фірми.
42. Особливості адміністративної етики.
43. Стил керівництва: основні та проміжні.
44. Моральний кодекс керівника.
45. Морально-етична модель господарювання цивілізацій Сходу.

46. Західно-християнська модель господарювання.
47. Морально-етична модель господарювання в Україні.
48. Вплив національних і релігійних особливостей середовища господарювання на модель управління.
49. Етика бізнесу та етикет: загальне та відмінне.
50. Правила поведінки з точки зору етики бізнесу і ділового етикету.
51. Основні елементи ділового етикету: вітання; представлення; звернення; субординація; візитні картки; ділові подарунки і сувеніри.
52. Діловий етикет у культурі зовнішності: одяг для чоловіків; одяг для жінок; аксесуари; салоновий одяг.
53. Мовний етикет. Поняття мовного етикету. Уміння слухати як частина ділового етикету. Особливості дистантного спілкування. Ділове листування.
54. Імідж ділової людини. Модель поведінки. Тактика спілкування.
55. Конфлікти в бізнесі та засоби їхнього подолання.
56. Етика рекламної діяльності.
57. Етика і соціальна відповідальність бізнесу.
58. Етичний кодекс бізнесу. Види і функції етичних кодексів.
59. Фактори оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі.
60. Перспективи розвитку етики бізнесу в Україні.

2.12. ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Андреева И.В. Этика деловых отношений: Учебное пособие. – СПб.: Вектор, 2006. – 160 с.
2. Батавина Р.Н. Этика деловых отношений: Учебное пособие для студентов, обучающихся по экономическим специальностям. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 187 с.
3. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Избран. призыв.: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.
4. Волков Г.М. Этика бизнеса: Учебник. – М.: Интеграция, 2006. – 169 с.
5. Гах Й.М. Етика ділового спілкування: Навч. посібник для вузів. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 160 с.
6. Деловой этикет: Учебное пособие для вузов / Авт. – сост. И.Н. Кузнецов – М.: Юнити-Дана, 2006. – 432 с.
7. Кибанов А. Я. Этика деловых отношений : учебник [для вузов, рек. М-вом образования и науки Рос. Федерации] / А. Я. Кибанов, Д. К. Захаров, В. Г. Коновалова ; М- во образования и науки Рос. Федерации, Гос. ун-т управления. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 423 с.
8. Корпоративная социальная ответственность: управленческий аспект / Под общей редакцией д.э.н., проф. Беляевой И.Ю., д.э.н., проф. Эскиндарова М.А. – М.: КноРус, 2008. – 503 с.
9. Кубрак О. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посібник для вузів. – Суми: ВД, 2005. – 222 с.
10. Палеха Ю.А. Ділова етика: Посібник для студ. вузів. – К.: Вид-во європейського ун-ту, 2004. – 312 с.

11. Петрунин Ю.Ю., Борисов В.К. Этика бизнеса: Учеб. пособие. – М.: Дело, 2000. – 280 с.
12. Радченко С.Г. Етика бізнесу. Практикум Навчальний посібник. – Видавництво: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. – 192 с.
13. Чмут Т., Чайка Г. Етика ділового спілкування: навч. посібник. – К.: Вікар, 2003. – 224 с.
14. Шавкун І.Г. Методологічні проблеми концепції етичної компанії в бізнесі // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Зб. наук. пр. - Вип. 39. Запоріжжя: ЗДІА, 2009. – С. 44-55.
15. Шавкун І.Г. Ефективна команда як інструмент етичного менеджменту // Збірник наукових праць «Гілея» (науковий вісник) №26, 2009. – С.341-348.
16. Этика менеджмента: Учебное пособие / А.К.Семенов, Е.Л.Маслова. – М.: Проспект, 2006. – 183с.

Додаткова:

1. Андреев В.Н. Менталитет народа и формирование национальной модели хозяйствования // Проблемы управления хозяйственными системами. – 2002. – Вып. 10. – С. 4-47.
2. Алехина И. Имидж и этикет в бизнесе. – М.: Дело, 2005 – 112 с.
3. Баева О. Ораторское искусство и деловое общение: Учебное пособие. – М.: Новое знание, 2005. – 368 с.
4. Варналій З. Основи підприємництва: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.
5. Герет Т., Клоноскі Р. Етика бізнесу / Пер. з англ. О. Ватаманюк. – К.: Основи, 1997. – 214 с.
6. Данильчук Л. Основы имиджа и этикета: Учебное пособие для студ. вузов. – К.: Кондор, 2004. – 234 с.
7. Джордж Р.Т. Деловая этика / Пер. с англ. Р.И. Стоплера: В 2-х т. – Спб.: Экономическая школа, М.: Прогресс, 2001. – Т.1. – 496 с.
8. Деловой этикет и ведение переговоров. Правила хорошего тона с комментариями психолога / А.В. Ханников. – М.: Эксмо: Книжкин Дом, 2005 – 384 с.
9. Ділові контакти з іноземними партнерами: Навч.-практ. посібник для бізнесмена/ І.І. Тимошенко. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. – 284 с.
- 10.Доронина М.С. Культура общения деловых партнеров. – Х.: ИД, 2003 – 192 с.
- 11.Егоршин А.П. Этика деловых отношений: Учеб. пособ. для студентов вузов / А.П.Егоршин, В.П. Распопов, Н.В. Шашкова – М.: НИМБ, 2005. – 406 с.
12. Зусін В.А. Етика та етикет ділового спілкування: Навч. посіб. для вузів. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
- 11.Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. – К.: Лібра, 2001. – 400 с.
- 12.Каменская Е. Психология и этика делового общения: конспект лекций. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 224 с.
13. Камилина Л. Сервис класса люкс. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005 – 254 с.
14. Коваль Т.Б. Тяжкое благо: Христианская этика труда. Православие. Католицизм. Протестантизм. Опыт сравнительного анализа. – М.: ИЭА РАН, 1994. – 278 с.
15. Кричевский Н. А., Гончаров С. Ф. Корпоративная социальная ответственность. – М.: Издательство: Дашков и Ко, 2007. – 216 с.

16. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посіб. для вузів. – Суми: Університетська книга. – 2002. – 208 с.
17. Кузнецов И.Н. Деловой этикет от "А" до "Я". Учебное пособие. – М.: Альфа-Прес, 2006. – 344 с.
18. Льюис Р. Деловые культуры в международном бизнесе. – М.: Дело, 2001 – 446 с.
19. Маккормак М. Чему все еще не учат в Гарвардской школе бизнеса. – М.: Попурри, 2004. – 157 с.
20. Миримский Л., Усенко Р. Экономика предпринимательства: деловые отношения. Проблемы делового менеджмента. Учеб. пособ. – Симферополь, 2002. – 347 с.
21. Моул Д. Обратите внимание на ваши манеры: Европейская культура бизнеса / Пер с англ. О. Сергеевой. – Х.: Скорпион, 1999. – 208 с.
22. Нуруллина Г. Исламская этика бизнеса. М.: Прогресс, 2004. – 111 с.
23. Палеха Ю.А. Ділова етика: Посібник для студ. вузів. – К.: Вид-во європейського ун-ту, 2004. – 312 с.
24. Попов М.П. Визитная карточка. – СПб.: Форум, 2003. – 128 с.
25. Ребрик С. Презентация: 10 уроков. – М.: Изд-во Эксмо, 2006. – 200 с.
26. Смирнов Г.Н. Этика деловых отношений: Учебник для студ. вузов. – М.: Проспект, 2006. – 183 с.
27. Соболев С. Підприємництво (початок бізнесу). – К.: Основи, 1994. – 176 с.
28. Солякин А.В. Деловое общение: Конспект лекций / А.В. Солякин, Н.А.Богатырева. – М.: Приор-Издат, 2005. – 144 с.
29. Томилов В. Культура предпринимательства: Учеб. пособ. для вузов. – СПб.: Питер, 2000. – 173 с.
30. Томс М. Душа бизнеса. Современная этика предпринимательства. – СПб. : ИГ «Весь», 2010. – 224 с.
31. Траут Дж. Сила простоты: руководство по успешным бизнесстратегиям. Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2004. – 189 с.
32. Універсальний довідник з ділових паперів та ділової етики / Г.Гарманенко – К.: Довіра. 2003. – 624 с.
33. Фритцше Дэвид Дж. Этика бизнеса: Глобальная и управленческая перспектива. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. – 336 с.
34. Хоман К., Бломе-Дрез Ф. Экономическая и предпринимательская этика / Пер. с нем. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 368 с.
35. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2005. – 448 с.
36. Шавкун І.Г. Філософія менеджменту. Монографія. – Запоріжжя: «ТандемАртСтудия», 2007. – 261 с.
37. Шавкун І. Г. Проблема корпоративної соціальної відповідальності топ-менеджменту: методологічний аспект // Грані: Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – № 5 (62) листопад-грудень. – Дніпропетровськ: «Грані», 2008. – С. 57-61.
38. Шеломцев В. Этикет і сучасна культура спілкування. – К.: Лібра, 2003. – 416 с.
39. Шихирев П.Н. Этические принципы ведения дел в России. – М.: Прогресс, 2009. 245 с.
40. Ягер Джен. Деловой протокол: стратегия личного успеха. – М.: Претекст, 2005. – 254 с.

Електронні ресурси:

<http://ethicscenter.ru/info/res.html>

<http://studentam.net/content/category/1/106/116/>

<http://soc.lib.ru/>

<http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx?group=0>

<http://biz-katalog.info/content/view/219/88/>

<http://www.ethicsinbusiness.ru/?section=1>

<http://www.bsconsulting.kiev.ua/library/default.htm>

Періодичні видання України з проблем бізнесу:

www.banker.com.ua – Банківські новини

www.business.ua – журнал "Бизнес"

www.expert.ua – журнал "Експерт–Україна"

www.dsnews.com.ua – газета "Деловая Столиця"

www.kommersant.ua – газета "Коммерсант–Україна"

www.companion.ua – журнал "Компаньон"

www.kontrakty.com.ua – газета "Контракты"

www.investgazeta.net – "Українська інвестиційна газета"

www.korrespondent.net – Українська мережа новин "Korrespondent.net"

Офіційний WWW-Регістр бізнес-сайтів України і зарубіжжя:

<http://www.biz-registr.com.ua/?ct=12>

Електронні ресурси з питань корпоративної соціальної відповідальності бізнесу:

<http://csrjournal.com/>

www.csr-ukraine.org

<http://www.csrineurasia.com/> -

Сайт "Професійний кодекс", де розміщена детальна інформація щодо проблем професійної і корпоративної етики, зібрана база етичних кодексів із світової практики, наведений перелік літератури та найбільш популярні і корисні джерела з проблем професійної етики: <http://profcodex.com/>

Сайт захисту прав споживачів України: <http://www.zahyst.info/>

Сайт Верховної Ради України: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1023-12>